

#### Література:

1. Боботов С. В. Проблема личности и права в освещении буржуазных исследователей // Проблемы социологии права/ Отв. Ред. В. Н. Кудрявцев, А. Б. Чяпас. – Вильнюс, 1970 – Вип. 1. – С. 241.
2. Варданянц Г. К. Социологическая теория права: монография – М.: Академический проект, 2007. – 439 с. С. 277.
3. Щербакова Н. В. Проблемы правовой установки личности / Ярославль: ЯрГУ, 1993., С. 12-13.

**Ю. О. КОТВЯКОВСЬКИЙ**

*Сумський національний аграрний університет*

### **ТРЕТЕЙСЬКА УГОДА ЯК ПЕРЕДУМОВА КОМПЕТЕНЦІЇ ТРЕТЕЙСЬКОГО СУДУ**

Третейський порядок розгляду спорів у порівнянні з державним судочинством має особливості щодо оперативного вирішення спірних питань і захисту порушених прав та законних інтересів учасників правовідносин. Серед таких особливостей є його добровільний характер, оскільки, відповідно до ч. 1 ст. 5 Закону України «Про третейські суди», спір може бути переданий на розгляд третейського суду лише за наявності між сторонами третейської угоди. Таким чином, укладена в письмовій формі третейська угода є однією з підстав виникнення в третейського суду компетенції для розгляду справи.

З аналізу норм ст. ст. 5 та 12 вищевказаного Закону можна виокремити види третейської угоди: 1) третейське застереження в договорі, контракті; 2) окрема письмова угода; 3) як мінімум два листи, два телетайпних чи телеграфних повідомлень або два повідомлення іншого виду, здійснені з використанням засобів електронного чи іншого зв'язку; 4) підтвердження про укладення третейської угоди у відзиві на позов.

Разом із тим, Закон «Про третейські суди» містить досить суперечливі положення щодо форми самої третейської угоди. Згідно зі ч. 5 ст. 12 даного Закону третейська угода має містити відомості про найменування сторін та їх місцезнаходження, предмет спору, місце і дату укладання угоди. З даного положення вбачається, що передумовою укладання третейської угоди та однією з підстав звернення до третейського суду є наявність спору, про що зазначив у своєму рішенні Вінницький міський суд Вінницької області в ухваленому 10. 02. 2014 р. у цивільній справі № 127/25067/13-ц [2]. У той же час за ч. 6 вищевказаної статті посилення у договорі, контракті на документ, який містить умову про третейський розгляд спору, є третейською угодою, з чого можна

зробити висновок, що третейська угода може існувати і до моменту виникнення спору між контрагентами.

Укладення третейської угоди спричиняє виникнення трьох основних наслідків правового характеру, два з яких стосуються сторін, а третій – третейського суду:

1) конкретний третейський суд набуває виключного права на вирішення певного спору, а отже – отримує визначений угодою обсяг своєї компетенції для розгляду справи;

2) сторони третейської угоди наділяються обов'язком звернутись у випадку спору саме до третейського суду, а не до суду державного, оскільки саме такий шлях вирішення спорів погоджено ними в договірному порядку;

3) сторони третейської угоди зобов'язані утриматись від звернення до державного суду за вирішенням спору, що виник між ними, оскільки пов'язані попереднім обов'язком.

Третейська угода є одним із головних документів, що визначає компетенцію третейського суду, зважаючи на її предмет та обсяг умов, які вона може передбачати. Зокрема, відповідно до ч. 9 ст. 12 Закону України «Про третейські суди» третейська угода може містити як вказівку про конкретно визначений третейський суд, так і просте посилання на вирішення відповідних спорів між сторонами третейським судом. Частина четверта статті 18 вищевказаного Закону надає право сторонам встановлювати в угоді додаткові вимоги до третейських суддів для вирішення конкретного спору, а ч. 3 ст. 19 Закону передбачає, що в угоді сторін можуть бути встановлені додаткові підстави для відводу чи самовідводу третейського судді, як і підстави та порядок відводу експерта (ч. 2 ст. 43 Закону). Крім того, в третейській угоді сторони мають право: встановити порядок розподілу витрат, пов'язаних із вирішенням спору третейським судом (ч. 1 ст. 26 Закону), визначити правила третейського розгляду у третейському суді для вирішення конкретного спору (ч. 1 ст. 28 Закону), встановити строки розгляду справ третейським судом (ч. 2 ст. 33 Закону), врегулювати питання щодо участі третіх осіб та їх процесуальні права у третейському розгляді (ч. 2 ст. 34 Закону), передбачити порядок та строки направлення позивачу та третейському суду відзиву на позовну заяву (ч. 1 ст. 36 Закону), встановити наслідки невиконання вимог третейського суду (ч. 4 ст. 36 Закону), визначити засоби доказування у третейському суді для вирішення конкретного спору (ч. 3 ст. 38 Закону), погодити ведення протоколу засідання третейського суду (ч. 1 ст. 44 Закону).

Як бачимо, від визначених третейською угодою умов може залежати обсяг компетенції постійно діючого третейського суду. У той же час третейська угода є документом, що може змінювати компетенцію не лише третейського суду, але і впливати на компетенцію загального суду. Як вже вказувалось вище, за наявності третейської угоди, укладеної між сторонами спору, місцевий суд повинен постановити ухвалу про

залишення заяви без розгляду (ч. 5 ст. 130 ЦПК України). В той же час за п. 6 ч. 1. ст. 207 ЦПК України самої лише наявності третейської угоди для цього не достатньо, необхідно, щоб до початку з'ясування обставин у справі та перевірки їх доказами від відповідача надійшло заперечення проти вирішення спору в суді загальної юрисдикції, на що звернув увагу і Пленум Верховного Суду України у своїй постанові «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» від 12. 06. 2009 р. № 2 [3, с. 4].

За частиною другою статті 5 Закону України «Про третейські суди» спір може бути переданий на вирішення третейського суду до прийняття компетентним судом рішення у спорі між тими ж сторонами, з того ж предмета і з тих самих підстав.

З вищевикладеного можна зробити висновок, що наявність компетенції третейського суду для розгляду певної справи між конкретними сторонами спору не автоматично скасовує компетенцію державного суду по розгляду цього ж спору, а лише за наявності волевиявлення однієї із її сторін. Однак у будь-якому випадку компетенція третейського суду не може виникнути за відсутності третейської угоди. Разом із тим, сторони не позбавлені можливості впливати на компетенцію державного суду і можуть укласти третейську угоду до закінчення розгляду справи судом.

#### Література

1. Закон України «Про третейські суди» від 11.05.2004 р. // ВВР, 2004, №35, ст. 412.

2. Рішення Вінницького міського суду Вінницької області від 10.02.2014 р. № 127/25067/13-ц [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: [http://www. reyestr. court. gov. ua/Review/37242420](http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37242420).

3. Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції: постанова Пленуму Верховного Суду України від 12. 06. 2009 р. № 2 // Вісник Верховного Суду України. – 2009. – № 8. – С. 3-12.

**Л. В. КРАСИЦЬКА**

*Харківський національний університет внутрішніх справ*

### **ПРАВО НА ОДЕРЖАННЯ СУМ СОЦІАЛЬНИХ ВИПЛАТ, ЯКІ НАЛЕЖАЛИ СПАДКОДАВЦЕВІ**

Згідно зі ст. 1218 ЦК України до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті. Відповідно до ст. 1227 ЦК України суми заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, допомог у зв'язку з